

JOBKVALIFICERING

3F's forslag
til en opkvalificerende
beskæftigelsesindsats

Udgivet af 3F
Kampmannsgade 4
1790 København V
70 300 300
www.3f.dk

JOBKVALIFICERING

3F's forslag til en opkvalificerende beskæftigelsesindsats

Regeringen ønsker at reformere beskæftigelsesindsatsen. Målet er **“en aktiv arbejdsmarkedspolitik, der hjælper de ledige med at finde et nyt job og som hjælper dem, der har for få kvalifikationer, med at få de rigtige og relevante uddannelses tilbud.”**

3F ser frem til reformen, som gerne skulle sikre en arbejdsmarkedspolitik, der bidrager til at løse de ubalancer på arbejdsmarkedet, der i dag gør det svært for mange at opretholde varig beskæftigelse. Vi ønsker at mindske det uddannelsesmæssige efterslæb, som holder mange af vore medlemmer på kanten af arbejdsmarkedet. En stor gruppe af 3F'ere tilbringer en del tid i ledighedskøen, fordi der simpelthen ikke er jobs at få. De er ramt af, at det primært er de ufaglærte jobs, der forsvinder til udlandet. De er ramt af, at det primært er ufaglærte stillinger, der bliver nedlagt, når vi har lavkonjunktur.

En ny arbejdsmarkedspolitik skal derfor have både et kort og et langt sigte. På kort sigt er det afgørende, at arbejdsmarkedspolitikken bidrager til, at ledige jobs hurtigt og effektivt besættes af kvalificerede ansøgere.

Men for at sikre varig beskæftigelse er der dog også behov for, at politikken har et langt sigte. Det handler blandt andet om at anerkende, at for nogle grupper er uddannelse vejen til at få fast fodfæste på arbejdsmarkedet. En uddannelsesindsats i beskæftigelsessystemet skal tage udgangspunkt i både de arbejdsløses behov og forudsætninger og i arbejdsmarkedets behov og sigte mod et reelt kompetenceløft. Den enkelte arbejdsløse skal stå stærkere og være en mere kompetent medarbejder efter et ledighedsforløb.

Det kræver en arbejdsmarkedspolitik, der tager højde for at arbejdsløse er forskellige og som giver særlige tilbud og rettigheder til de, som er i størst risiko for langtidsledighed. Det kræver en differentieret og individuel tilgang.

3F kommer her med konkrete forslag til, hvordan uddannelse kan være et redskab til at hjælpe dem, der har for få kvalifikationer, med at få de rigtige og relevante tilbud. Forslagene skal ses som nye initiativer, der kan supplere de eksisterende uddannelses tilbud, såsom voksenlærlingeordningen, opkvalificeringsjobs og jobrotation.

At sikre en kompetent arbejdsstyrke er alles ansvar. Arbejdsmarkedets parter løfter en stor del af ansvaret ved via overenskomsterne at give medarbejdere mulighed for løbende at blive efteruddannet. Samme muligheder har de arbejdsløse ikke.

3F vil med dette udspil opfordre regeringen og folketingets partier til at modernisere beskæftigelsesindsatsen, så den bidrager til at mindske det uddannelsesmæssige efterslæb, der holder mange af 3F's medlemmer på kanten af arbejdsmarkedet.

Søren Heisel
Forbundssekretær i 3F

Ret og pligt til kompetenceafklaring og uddannelsesplan

Beskæftigelsesindsatsen skal i langt højere grad end i dag tilrettelægges ud fra den enkeltes behov. Et bedre match mellem de arbejdsløses kompetencer og virksomhedernes behov for arbejdskraft kræver en differentieret indsats, der tager udgangspunkt i, hvad den enkelte allerede kan og eventuelt mangler af kvalifikationer for at kunne bestride fremtidens jobs.

Derfor er det helt afgørende, at arbejdsløse får ret til at få deres realkompetencer vurderet. Af to grunde: For det første fordi den kortuddannede kan bruge realkompetencevurderingen som dokumentation for en kommende arbejdsgiver og dermed styrke sine chancer på jobmarkedet. For det andet fordi en realkompetenceafklaring er nødvendig i arbejdet med at skrue et målrettet opkvalificeringsforløb sammen.

3F foreslår:

- Kompetenceafklaring bør være fundamentet for uddannelsesindsatsen for arbejdsløse. Derudover er det nødvendigt, at den arbejdsløse får udarbejdet en uddannelsesplan, således at det står klart, hvilken type af opkvalificering, som vil kunne forbedre den arbejdsløses stilling på arbejdsmarkedet.
- Der skal arbejdes på en klarere opgave- og ansvarsfordeling, så a-kasser og faglige organisationer påtager sig opgaven med at sørge for, at den enkelte person bliver opmærksom på og guides til en kompetencevurdering hos fx VEU-centre, ligesom det er ganske naturligt, at de faglige organisationer sikrer, at medlemmerne har kendskab til de muligheder, der ligger i overenskomster og andre aftaler.
- Arbejdsløse får ret og pligt til afklaring af erfaring, merit og uddannelsesbehov, herunder læse-/stave-/regneproblemer og IT-kompetencer. Realkompetencevurderingen udmøntes i en uddannelsesplan, som danner grundlag for den efterfølgende aktivering. Uddannelsesplanen skal også kunne bringes i spil, når man er i arbejde.

Uddannelsesplanen indeholder to dele:

1. Første del er en beskrivelse af allerede opnåede kompetencer, herunder både formelle kompetencer (kurser, uddannelsesforløb, certifikater) og arbejdsrelaterede kompetencer, dvs. arbejds erfaring som kan sidestilles med kompetencer opnået på skolebænken.
2. Anden del er fremadrettet og sætter fokus på de nødvendige kompetencer, den ledige skal besidde for at kunne genvinde/fastholde fodfæste på arbejdsmarkedet. Det skal således fremgå, hvordan uddannelse vil bidrage til, at borgeren opnår varig beskæftigelse.

Ret til uddannelsesløft

Under den økonomiske krise er der forsvundet mange ufaglærte arbejdspladser, og vi ved at mange aldrig kommer tilbage. I de kommende år vil der være flere ufaglærte på arbejdsmarkedet end der er behov for. Blandt andet fordi alt for mange unge igennem de seneste årtier ikke har fået en uddannelse.

Ca. 450.000 danskere mellem 30 og 60 år har grundskolen som højest fuldførte uddannelse. Blandt disse var den gennemsnitlige ledighed i 2011 et stykke over 10 pct. og dermed næsten dobbelt så høj, som de øvrige uddannelsesgrupper under et. Derudover viser diverse undersøgelser, at det især er de kortuddannede arbejdsløse, som styrker deres arbejdsmarkedstilknytning ved at bruge uddannelse som led i deres aktive-ring.

Der vil derfor være en vis rimelighed i at øremærke en del af uddannelsesmidlerne til de, der har trukket suverænt mindst på den samfundsmæssige uddannelseskonto.

3F foreslår:

Der skal indføres uddannelsesret til ufaglærte arbejdsløse. Man kan benytte retten, hvis man

- ikke har en erhvervskompetencegivende uddannelse
- er mellem 30 og 60 år
- er arbejdsløs eller opsagt fra sit arbejde
- har været i beskæftigelse i 2 ud af de sidste 3 år
- er berettiget til dagpenge efter lov om arbejdsløshedsforsikring
- har fået lavet en realkompetenceafklaring/meritvurdering og en uddannelsesplan

Uddannelsesforløbet skal være målrettet områder med gode beskæftigelsesmuligheder og skal sigte mod et reelt løft i kompetenceniveau.

Uddannelsen skal være offentligt godkendt, svare til min. 20 timer pr. uge og man skal dokumentere aktiv deltagelse. Uddannelsesretten kan bruges til at færdiggøre tidligere ikke færdiggjort uddannelse og gives maksimalt til kortere videregående uddannelser.

Uddannelses tilbuddene skal foregå i det ordinære uddannelsessystem og kurserne skal være umiddelbart tilgængelige for både beskæftigede og ledige. Tilbuddene kan bl.a. være:

Forbedret GUV og voksenlærlingeordning, Uddannelsespakker (en samling af kortere erhvervsrettede kurser, der kan stykkes sammen for at opnå uddannelse på faglært niveau¹), EUD-enkeltfag, Forbere-

FAKTA

Fald i antallet af ufaglærte på arbejdsmarkedet

Under krisen er beskæftigelsen faldet for ufaglærte. I perioden fra første halvår 2008 til 3. kvartal 2012 er antallet af ufaglærte lønmodtagere (med grundskole som højeste fuldførte uddannelse) faldet med omkring 110.000 fuldtidspersoner, mens der er blevet omkring 70.000 færre faglærte lønmodtagere, og der har været en stigning på omkring 45.000 fuldtidspersoner med videregående uddannelser (AE analyse fra 16. december 2013)

dende Voksenuddannelse og Almen Voksenuddannelse.

Jobcentret kan fravige fra kravet om, at de ledige står til rådighed for arbejdsmarkedet, hvis jobcentret vurderer, at uddannelses tilbuddet medvirker til, at personen kan opnå fast beskæftigelse.

Finansiering:

Der etableres en særlig uddannelsespulje, der skal anvendes til uddannelsesløftet af ufaglærte forsikrede ledige. Puljen udmøntes regionalt og administreres af beskæftigelsesregionerne. Jobcentre kan via uddannelsespuljen få finansieret uddannelses tilbud til ufaglærte ledige.

Puljen finansieres gennem omprioriteringer på beskæftigelsesområdet i form af en reduktion i de kommunale aktiveringsudgifter til blandt andet 'vejledning og opkvalificering' til forsikrede ledige.

FAKTA

Der kan være god samfundsøkonomisk grund til at målrette uddannelsesaktivering. Kraka har påvist, at det mistede nettobidrag til de offentlige finanser ved at trække forskellige grupper ud af arbejdsmarkedet kan nedbringes ved at målrette uddannelsespolitiske tiltag. F.eks. kan omkostningen reduceres med knap 60 pct. ved at målrette indsatsen mod en ufaglært mellem 30 og 39 år, som har været ledig i mere end 3 måneder frem for en gennemsnitlig dagpengemodtager.

Blandt ufaglærte dagpengemodtagere (som har været ledige i 3 måneder) kan omkostningen ved at mindske arbejdsudbuddet altså reduceres ved at målrette politiktiltag mod de 30-39-årige. Dette er ikke tilfældet, når der ses på dagpengemodtagere med videregående uddannelse.

(*"Omkostning ved lavere arbejdsudbud", Kraka januar 2014*)

1) De fremtidige erhvervsuddannelses tilbud til voksne udvikles og aftales i forbindelse med den forestående reform af erhvervsuddannelserne.

2) De faglige efteruddannelsesudvalg er allerede i gang med at udvikle denne slags pakker, men skal forpligtes på systematisk at udvikle og synliggøre kompetencepakker, som også kan bruges af ledige.

Jobrettet efteruddannelse

Målrettet uddannelse er nødvendig for, at virksomheder kan få velkvalificeret arbejdskraft og for at få nogle arbejdsløse hurtigt tilbage i job igen. Det skal fortsat være muligt at tage opkvalificerende uddannelse i begyndelsen af ledighedsperioden.

Virkeligheden er desuden, at hvis ledige ikke har ret til uddannelse, så får de den heller ikke. En analyse udarbejdet af 3F har nemlig vist, at kommunerne ikke af sig selv prioriterer ordinær uddannelse - heller ikke selv om den ledige har lovning på et job efterfølgende. Jobcentre bruger således kun fem pct. af deres aktiveringsudgifter på ordinær uddannelse til forsikrede ledige. Til sammenligning bruger jobcentrene over 30 pct. på vejledning og afklaringskurser, som beviseligt er aktiveringsredskabet med den laveste effekt.

3F foreslår:

- Da den fremtidige arbejdsmarkedspolitik i langt højere grad skal fokusere på ordinær uddannelse og reel opkvalificering, målrettes ordningen 6 ugers selvvalgt uddannelse til en ret til op til 12 ugers arbejdsmarkedsrettede kurser eller uddannelse for forsikrede arbejdsløse.
- Retten skal gælde fra første ledighedsdag og kan kombineres med uddannelse iværksat i opsigelsesperioden.
- De arbejdsmarkedsrettede uddannelsesforløb skal vælges ud fra en positivliste over arbejdsmarkedsrettede kurser på regionalt niveau. Listen kan tage udgangspunkt i prognoser for arbejdskraftbehov regionalt.

FAKTA

I 2011 viste en Rambøll-evaluering af ordningen med seks ugers selvvalgt uddannelse, at det er de ikke-faglærte og en del af de faglærte deltagere, som realiserer en opkvalificeringseffekt af 6 ugers selvvalgt i form af bedre beskæftigelseschancer på sigt.

“Mit liv er total forandret”, siger 41 årige Sabina Jørgensen, der var fabriksarbejder i 8 år. På et år tog hun en uddannelse til faglært, fik hævet lønnen og styrket selvtilliden. Sabina føler at hun sidder mere sikkert i jobbet: “Jeg har også bedre chancer for at finde et nyt job, hvis virksomheden lukkede.” (Fagbladet 11. maj 2013)

Uddannelsespakker

Hvis man ønsker at uddanne sig fra ufaglært til faglært som voksen – med udgangspunkt i de kompetencer, man allerede har opnået – er det ofte op til en selv at stykke en uddannelse sammen. Der er behov for at gøre de mange voksen- og efteruddannelsesmuligheder overskuelige og efterspørgselsstyrede. Det skal være lettere at gå fra ufaglært til faglært i trin, så det kan hænge sammen med arbejdslivet eller arbejdsløshedsperioder.

3F foreslår:

Uddannelsespakker skal være et centralt uddannelses-tilbud til arbejdsløse – både i forbindelse med uddannelsesløft og efteruddannelse. For at udnytte aktuelle og fremtidige jobåbninger inden for allerede kendte brancher (for eksempel inden for de store kommende infrastrukturprojekter) bør AMU/VEU bruges systematisk til at give ledige en grundlæggende erhvervsrettet kompetence, der sikrer et relevant fagligt niveau og som eventuelt senere kan udbygges til en fuld erhvervsuddannelse. Her vil der med fordel kunne tages udgangspunkt i de sammenhængende "uddannelsespakker", som efteruddannelsesudvalgene har udarbejdet (og er i gang med at udvikle) inden for forskellige brancher. Kompetencepakkerne kan gives i kombination med virksomhedsrettede forløb.

Målgruppen for dette tilbud vil være ledige unge, der ikke har fået en erhvervsuddannelse, og ledige voksne ufaglærte og faglærte, der ønsker – eller er tvunget til – at skifte til et nyt beskæftigelsesområde, men for hvem det vil være for uoverskueligt at gå i gang med en fuld faglært uddannelse.

Det kræver, at uddannelsessystemet forpligtes på at formulere og tilbyde uddannelsespakker, der kan tages af såvel beskæftigede som arbejdsløse.

FAKTA

Eksempel på uddannelsespakke:

Bygge- og anlægsuddannelse i Himmerland

I samarbejde med 3F Mariager Fjord og jobcentrene Rebild, Vesthimmerland og Mariagerfjord udbyder AMU-Nordjylland en kompetencegivende uddannelse inden for bygge- og anlægsområdet. Betonuddannelsen er en samling af 15 AMU-kurser, der tilsammen varer 50 dage, og der er samtidig koblet virksomhedspraktik på 23 dage på, så de ledige samtidig får prøvet færdighederne af i praksis.

Uddannelsesforløbet giver mulighed for at få job i byggebranchen. Udover de faglige kompetencer som armering, forskalling og beton, lærer man også om arbejdsmiljø, byggepladslogistik og affaldshåndtering.

3F afholder informationsmøder og finder motiverede ledige medlemmer til forløbet. Jobcentrene finder virksomheder, der vil give virksomhedspraktik og AMU udbyder kurserne.

FAKTA

At give voksne ufaglærte en erhvervsfaglig uddannelse er en god samfundsmæssig investering, fastslår AE Rådet i en ny analyse. Både beskæftigelse og erhvervsindkomst stiger efter uddannelsesløftet – både for beskæftigede og især for ufaglærte med lavere beskæftigelse. (AE Rådet, januar 2014).

Regionalt samarbejde om kompetencematch

Beskæftigelses-, erhvervs- og uddannelsespolitik koordineres ikke i tilstrækkelig grad i Danmark. Det aktualiseres af de kompetencebehov, som de store planlagte infrastrukturinvesteringer i en meget nær fremtid vil stille til den ufaglærte og faglærte del af arbejdsstyrken. Den nuværende indsats er utilfredsstillende. De to vigtigste forklaringer er, at de arbejdsmarkeder, som jobcentrene opererer inden for, er for små, og at systemerne ikke taler sammen. Hvis kompetencerne skal matche efterspørgslen, kræver det, at uddannelsesinstitutioner, beskæftigelsessystem, vækstfora og arbejdsmarkedets parter arbejder sammen om fælles mål. I dag arbejdes der ud fra egne logikker og mål, og incitamentene peger i forskellige retninger. Det resulterer i silotænkning og begrænset lokalt udsyn til skade for såvel virksomhederne som arbejdstagerne.

Dertil kommer, at jobcentrene har begrænset viden om, hvordan uddannelse og efteruddannelse virker inden for 3F's fagområder. Samtidig er jobcentrene af økonomiske årsager tilbageholdende med at give arbejdsløse uddannelsesaktivering.

Der bør aktuelt gøres noget for at rekruttere og omskole ledige til jobåbninger inden for bygge- og anlægsbranchen. Men også på den længere bane er der brug for en koordineret og systematisk kompetenceudviklingsstrategi. Indsatsen skal være virksomhedsrettet og sikre, at arbejdstagerne modtager de rette uddannelses tilbud. Det er til gavn for den ledige og for dansk vækst og produktivitet.

3F foreslår:

- Den arbejdsmarkedspolitiske uddannelsesindsats regionaliseres. Der prioriteres på regionalt niveau særskilte midler til opkvalificering og omskoling af arbejdsløse. Midlerne administreres af beskæftigelsesregionerne efter drøftelse med de regionale beskæftigelsesråd og målrettede indsatser, der nedbringer den strukturelle arbejdsløshed, fx behovet for opkvalificering i forbindelse med større infrastrukturprojekter, områder med mangel på arbejdskraft, arbejdsløses behov for brancheskift og opkvalificering af konkrete job. Arbejdsløse med behov for opkvalificering henvises på baggrund af en job- og uddannelsesplan.
- De regionale uddannelsespuljer skal øge jobcentrenes tilskyndelse til at give tilbud om målrettet uddannelse i beskæftigelsesindsatsen, så flere ufaglærte ledige, der er motiverede til et uddannelsesløft, kan få de konkrete kompetencer, der efterspørges på arbejdsmarkedet.
- At der i forhold til at håndtere arbejdskraftbehovet til infrastrukturprojekterne nedsættes task forces, hvor arbejdsmarkedets parter, beskæftigelsessystemet og uddannelsesinstitutioner forpligtes til at overvåge arbejdskraftbehovet og samordne beskæftigelses- og uddannelsesindsatsen for ledige.
- EU-strukturmidler skal understøtte større kompetencemæssige omstillinger (fx i forbindelse med infrastrukturinvesteringerne, jf. Ekspertgruppen vedr. infrastrukturinvesteringer).
- Jobcentre skal dække et større arbejdskraftopland. 3F foreslår, at man øger kravet om et befolkningsgrundlag til 50-75.000 eller at jobcentrene betjener et naturligt geografisk afgrænset arbejdsmarked.
- Behovet for uddannelser og kompetencepakker til og med EUD-niveauet koordineres med de 13 VEU-centre, der udpeger repræsentanter, der kan indgå i forpligtende samarbejde og en progressiv dialog med regionale beskæftigelsesråd, beskæftigelsesregioner og vækstfora. Der skal desuden være en øget partsindflydelse på VEU-centrene.

FAKTA

Eksempel på regional koordinering om omskoling:

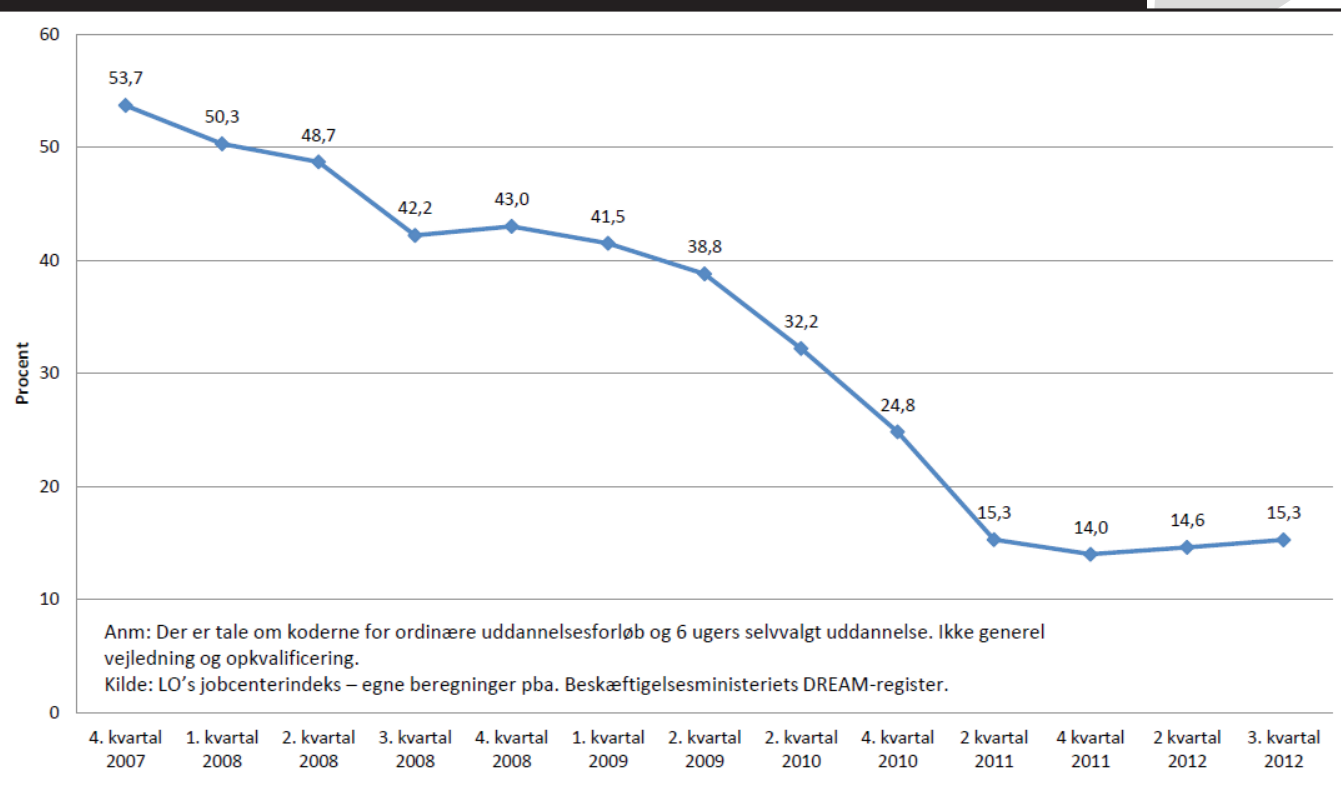
Projekt "Kvalificering til nye job" er et nordjysk EU-socialfondsprojekt, som involverer samtlige jobcentre, erhvervsskoler og VUC i Nordjylland. Målgruppen er langtidsledige visiteret af jobcentret. De gennemfører strategisk kompetenceafklaring og udarbejdelse af uddannelsesplan (2-4 uger) efterfulgt af individuelle kursusforløb på 15-25 uger (AMU, VUC, EUD-enkeltfag, FVU). Dette er et eksempel på en regional indsats, og hvordan beskæftigelsessystemet og uddannelsesinstitutioner samarbejder om at sikre arbejdskraft inden for regionens styrkepositioner og til erhverv med gode beskæftigelsesmuligheder.

FAKTA

Leo Larsen-udvalget anbefalede i 2013 en øget regional koordinering og målretning af uddannelsesmidler i beskæftigelsesregionerne til ikke-faglærte ledige:

- at der sker en øget regional samordning af uddannelses- og beskæftigelsesindsatsen for ledige mellem beskæftigelsesregionerne, vækstfora/regioner og VEU-centre gennem et udbygget sekretariatssamarbejde i forhold til konkrete projekter.
- at der etableres en pulje til opkvalificering af ikkefaglærte ledige, som administreres og udmøntes af beskæftigelsesregionerne efter drøftelse med de regionale beskæftigelsesråd og fx de regionale vækstfora. Puljen målrettes ledige ikke-faglærte med henblik på, at de ledige ved hjælp af et uddannelsesløft kan tage de jobåbninger, der opstår som følge af infrastrukturprojekterne.
- Det er ligeledes vigtigt, at der i beskæftigelsessystemet er fokus på at motivere ledige til at gennemføre jobrettet opkvalificering og sikre, at de ledige har de basale læse- og skrivefærdigheder etc. til at påbegynde og gennemføre en sådan opkvalificering.

FALD I KOMMUNERNES UDGIFTER TIL UDDANNELSESAKTIVERING

Tidlig indsats

Med en toårig dagpengeperiode giver det ikke mening at vente til ni måneders arbejdsløshed, før man har ret til aktivering. Konkret betyder det, at der skal sikres en intens og kvalificeret rådgivning og hjælp fra start af.

3F foreslår:

- Som en nyskabelse i arbejdsmarkedspolitikken bør tankerne bag den aktive indsats udvides til selve opsigelsesperioden. De faglige organisationer har erfaringer med vejledning og jobformidling, der kan kvalificere de opsagtes jobsøgning. Dette vil være et generelt supplement til den indsats, der fortsat bør udgøres af en varslingsindsats i regi af beskæftigelsesystemet.
- Lovgivningen skal sikre, at uddannelse og andre initiativer, der er igangsat i opsigelsesperioden, kan fortsætte ind i arbejdsløshedsperioden, som det i dag gælder for 6 ugers selvvalgt uddannelse. Det bør i den forbindelse undersøges om reglerne for varslingspuljerne kan udvides, så de kan hjælpe flere opsagte over i jobområder, hvor der er gode beskæftigelsesmuligheder.
- Har den arbejdsløse en uddannelsesplan, kan denne bringes i spil i starten af ledighedsperioden og indgå i jobplanen.

For yderligere information kontakt:

Søren Heisel, forbundssekretær i 3F og politisk ansvarlig for arbejdsmarkeds-, uddannelses- og integrationspolitik.

mail: soren.heisel@3f.dk

tlf.: 8892 0440

Mette Lyshøj, arbejdsmarkedspolitisk konsulent, 3F

mail: mette.lyshoj@3f.dk

tlf.: 3051 7818

JOBKVALIFICERING

3F's forslag
til en opkvalificerende
beskæftigelsesindsats